

Předmluva

S l a v o n i c e a S l a v o n i c k ý v e n k o v - už od nepaměti ležící v jihozápadním koutu Moravy, byly přeřazeny v roce 1945, při rozdělování celé Československé státní oblasti do nových krajů, pod Jihočeský kraj, přičemž všechny východně od Dešné ležící obce, včetně obce Panenská, přešly pod kraj Jihomoravský.

Sídlo okresní správy je od této doby už ne v Dačicích, ale v Jindřichově Hradci. Úřední označení „okresní správa“ bylo odloučeno od okresního úřadu a odpovídá našemu zemskému úřadu.

Hranice mezi Čechy a Moravou a Moravou a Slovenskem uvnitř ČSSR se na mapách už neobjevují. Se zavedením PSČ na dopisních adresách se ušetří i bližší označení místa jak pozemku, tak okresu.

Bylo provedeno také slučování vzdálenějších obcí. Tak vychází najevo docela jiný obraz než jak tomu bylo před rokem 1945. Novodobé vymoženosti našly zde svůj začátek.

Co se dopravních komunikací týče, tyto byly vystavěny a vylepšeny. Mnoho sotva sjízdných cest se stalo dobrými cestami, po kterých jezdí autobusy. Díky vystavěné dopravní síti funguje plynulá přeprava osob a zboží, především do větších měst blízkého i dalekého okolí.

Do přiloženého náčrtku Slavonického venkova jsem zakreslila okresní silnice spojující obce, abych ulehčila pátrání po jednotlivých obcích. Samozřejmě bylo křížem krážem mnoho, mnoho cest, silniček a zkratek mezi jednotlivými obcemi. Tyto ale kvůli přehlednosti nejsou v náčrtku uvedeny.

E. Polly

mapka

Abecední seznam vesnic

- 1/ Staré Hobzí s Novým Hobzím a statky: Hejnice, Janov, Veselíčko
- 2/ Český Rudolec, dnes Dolní Rudolec
- 3/ Dančovice
- 4/ Dešná
- 5/ Flandorf, dnes Panenská
- 6/ Vratěnin
- 7/ Lubnice
Hejnice - statek patřící ke Starému Hobzí
- 8/ Holešice
- 9/ Hostkovice
Janov - statek patřící ke St. Hobzí
- 10/ Kadolec - patřící k obci Slavonice
Kalkwiesen - viz starý název „Chvalkovice“
Krokvice - statek patřící k obci Písečné nad Dyjí
- 11/ Korolupy
- 12/ Vlastkovec
- 13/ Leštnice - patřící k obci Slavonice
- 14/ Lidéřovice
- 15/ Lipolec
- 16/ Lovčovice
Veselíčko - statek patřící ke St. Hobzí
- 17/ Maříž
- 18/ Markéta
Mitrovský dvůr - statek patřící k obci Uherčice
Mittelfeld - viz starý název „Slavětín“
- 19/ Matějovec - se statkem Rožnov
Montserrat - poutní místo u Cizkrajova a k Cizkrajovu patřící
- 20/ Mutná
- 21/ Mutišov
- 22/ Modletice
- 23/ Mešovice
- 24/ Nová Ves - patřící k obci Bolíkov

25/ Nové Hobzí - patřící k obci Staré Hobzí

-IV-

26/ Nové Sady

27/ Nový Svět - patřící k obci Dolní Radíkov

28/ Peč

Pfaffenschlag, obnažený zbor vsi u Slavonic

29/ Písečné nad Dyjí - se statkem Krokvice

30/ Plačovice

Peníkov - statek patřící k obci Stoječín

31/ Chvalatice

32/ Chvalkovice, 1939 obec přejmenována na Kalkwiesen

33/ Rancířov

Rožnov - statek patřící k obci Matějovec

34/ Rubašov - patřící k obci Slavonice

35/ Cizkrajov s poutním místem Montserrat

36/ Slavětín, 1939 obec přejmenována na Mittelfeld

37/ Stálkov

38/ Stoječín se statkem Peníkov

39/ Hluboká

40/ Uherčice se statkem Mitrovský dvůr

41/ Dolní Radíkov s obcí Nový svět

42/ Urbaneč

43/ Vnorovice

44/ Václavov

45/ Bělčovice

46/ Bolíkov - dříve Německý Bolíkov, dnes Dolní Bolíkov

47/ Slavonice - město s osadami: Kadolec, Leštnice, Rubašov a 5

mimo město ležících mlýmů

48/ Županovice

+++

+

Přehledná tabulka

S.= strana

Ort = obec

Sh = nadmořská výška

ha = hektar obhospodařované plochy

Hs =

Ew = obyvatelé v r. 1930, 1939

1.původní zmínka, zdroj (pramen)

.....

.....

.....

Staré Slavonice, akvarel Hanse Götzingera - přerozdělování pošty u vyústění dlouhé ulice. V pozadí věž Červené brány.

V JZ cípu Moravy ležící
S L A V O N I C K Ý V E N K O V

zahrnuje oblast o délce 42 km a šířce 15 km táhnoucí se podél dolnorakouské hranice. Na téměř 300 km² leží 48 obcí (včetně jednoho města Slavonice, 41 politicky i katastrálně samostatných obcí a 7 začleněných obcí) s ca 13 300 obyvateli. Hraničí zde tři země: Čechy, Morava a Dolní Rakousko. Toto místo označuje velký trojmezí kámen v Mařížském lese, který je dnes nepřístupný.

Dle kvality půdy je region zvlněná táhnoucí se plošina s rostoucími vrcholky a pánevními údolími, lesy, loukami a poli. Z geologického hlediska patří tato JZ část Moravy prahorním formacím. Tyto jsou na západě z žuly, na východě z ruly. Ojedinele se dají najít křemenné skalní útesy a menší zbytky *pravápence*, zřídka se vyskytuje svor. U Županovic byla dolována celkem vysoce ceněná železná ruda, která byla ještě v minulém století zpracovávána v hutním závodě u Dolního Bolíkova. Před vypuknutím druhé světové války bylo zamýšleno, že bude opět zprovozněna Županovická železárna, ale na základě vyšetřování byl vynesena nežádoucí výsledek. Ve středověku se u Českého Rudolce kutalo stříbro a u Cizkrajova byly nalezeny prastaré štoly důlního závodu, ale nedalo už se určit, jestli se zde kutalo zlato nebo stříbro. 18 km vzdálená Jemnice obdržela v r. 1345 do krále Johanna pro svůj důl jihlavské důlní právo - ale Jemnice leží mimo Slavonický venkov.

Orná půda na severu je špatná, málo výnosná, na východě je hlinitá. V hlouběji ležících pánvích se dá najít jíla a slín.

Kopcovitá krajina Slavonického venkova je z větší části stejně jako v sousední části Waldviertel porostlá rozlehlými jehličnatými lesy. Čistě listnaté lesy jsou velmi málo k natrefení, ojedinele zde stojí buk, dub, javor, modřín a bříza, na březích řeky vrba a olše.

Velmi zajímavé jsou podél česko-moravské hranice ležící bludné balvany z žuly, zvané obětní kameny, s prohlubněmi miskovitého tvaru a kanálky pro odtok vody. Dalo by se předpokládat, že se jednalo o prastará pohanská obětní místa, ale odborníci prokázali, že se jedná o přirozené zvětrávání měkkých jader a žil. Jiní toto zase vylučují, protože „vznik misek v obětních kamenech se nenechá vysvětlit jako přirozený, protože jinak by musely být podobné jevy nalezeny i tam, kde se vyskytuje granit nejen jako bludné kameny, ale jako součást horstva“. V lednu 1893 se rozhořel spor o miskovité kameny, který se odehrával v časopisech nejrůznějších směrů (HB 1953, S.,321).

Nejvyššími vyvýšeninami severozápadně od Slavonic jsou Kohlberg (700 m), Hollabrunner Berg u Rožnova (721 m), a Vysoký Kámen u trojmezí hranice (680 m). Severozápadním směrem, avšak mimo Slavonický venkov, laží jižně od Kunžaku 738 m vysoký Markstein, který je na nových mapách zaznamenáván jako Vysoký kámen. Buchberg u Stálkova je vysoký 719 m a Berlos u Cizkrajova 511 m. Západně od Slavonic leží Kadolzer Höhen s 398 m, 597 m vysoký Wachtberg, na severu Urbanetschberg u Holešic s 450 m a Montserrat s 562 m. Na východě leží Grubberg u Starého Hobzí s 597 m, Sonnewendberg u Markéty s 626 m, Wachtberg u Starého Hobzí s 568 m, Kalvarienberg u Slavětína s 601 m, Wolfsberg východně od Slavětína je vysoký 563 m. Severně od Slavonic leží Burlus Berg u Vlastkovce, 601 m vysoký, a Petzberg u Lipolce s 606 m. Čím více na východ, tím více je krajina rovná, pouze Galgenberg (Šibeniční vrch) u Vratěnína dosahuje ještě výšky 516 m. Jižně od Slavonic leží těsně na dolnorakouské hranici ještě 557 m vysoký Gaisberg. Jižně od Dešné se nachází Galgenberg s 507 m a také Galgenberg východně od Slavonic s 550 m.

Jižně od Starého Hobzí se nachází ještě Taubenberg a Langen Berg, které mají stejnou výšku 621 m.

Z tekoucího vodstva Slavonického venkova mají kromě řeky Dyje význam ještě Slavonicemi protékající Starý potok a u Bruckmühle do Dyje ústící Bolíkovský potok. Starý potok, pramenící v lesních rybnících u Pfaffenschlag, opouští u Galgenmühle moravskou půdu a ústí u Waldkirchen do Rakouské Dyje. Moranská Dyje se vine až do spojení s Rakouskou Dyjí u Raabs v Dolním Rakousku skrz krásná, tu a tam i úzká lesní údolí jako např. Böhmleiten a romantický Johannestall. Jejím nejdůležitějším přítokem je Bolíkovský potok, který se nazývá v jejím horním toku Felixbach a až od Cizkrajova Bolíkovský. Na jeho levém břehu stojí nedaleko ústí potoka do Dyje k Cizkrajovu patřící Felix-Mühle (mlýn), později pojmenovaný po svém majiteli Káchův mlýn.

Západně od Slavonic leží několik rybníků: Rechenteich, Walkreich, Brandgraben (tzv. „Strandbad“), Alter Teich, Pfarrer Teich, Kohlteich, „Sichelteichl“ a Šarlavské rybníky zabírající plochu 15 ha, to jsou Malá a Velká Šarlava. Vlastně by bylo správněji „Schodlau“ (Šatlava), neboť podle listiny Konrada von Kraigk z r. 1497 je tento nově založený rybník nazýván „Schodlau“.

„Rybník vznikl krátce před 1497 v těsné blízkosti obce Stáلكov, která tehdy patřila pánům z Kraigk na Landštejně a v Dačicích. Toto je patrně z listiny z 3. února 1500, kde Heinrich z JH vysvětluje, že starosta, městská rada a celé jeho milované město Slavonice s jeho povolením rybník vystavělo a městu, aby pomohl vylepšit a udržet svou polohu, toto povolení rád dal...“ (HB 1951, S.470).

Mimoto zde bylo ještě pět mlýnských rybníků. Tři ležely za sebou u Stáلكovské silnice.

Einsiedlerbründl na Rudolecké silnici má železitou vodu, čemuž se přisuzují léčivé účinky. Dříve to byl oblíbený cíl pro výlety, který byl rád spojován s návštěvou blízko ležícího kostela Božího Těla. V roce 1930 byl ve Starém potoku objeven pramen rádia,

který ale kvůli finančním těžkostem a v září 1939 vypuklé válce nebyl využit.

Obyvatelé Slavonického venkova byli zaměstnání převážně v zemědělství, v řemeslných závodech a fabrikách. Skrz odsun Němců z města a ze země nebyl pouze Slavonický venkov, ale i celá jižní Morava a ostatní okrajové oblasti Československa formálně vyhlazeny. (Jihlavsko, oblast kolem Wischau, Hultschin a Zips na Slovensku.)

„Bez ohledu na veškerý majetek a lidská práva následoval odsun z vlasti, doprovázen často brutálním násilím, libovůlí, bezprávím, krádežemi, nelidskostí, dokonce i sprostými vraždami a orgiemi.“

6. června 1945 bylo odsunuto obyvatelstvo Slavonic, Kadolce, Leštnice, Maříže, Chvalatic a Slavětína,

7. června Starého Hobzí, Dančovic, Dešné, Vratěňína, Panenské, Lubnice, Korolup, Vlastkovce, Liděřovic, Lovčovic, Markéty, Modletic, Mutné, Mutišova, Mešovic, Nové Vsi, Nového Hobzí, Nových Sadů, Písečné, Plačovic, Chvalkovic, Rancířova, Rubášova, Stálkova, Stoječína, Hluboké, Uherčic, Vnorovic, Václavova, Bělčovic a Županovic,

8. června obyvatelé Holešic, Hostkovic, Lipolce, Matějovce, Peče, Rožnova, Českého Rudolce, Cizkrajova, Dolního Radíkova, Urbanče a Bolíkova (HB 1949, 2. sešit, S. 24).

„Jenom na Jižní Moravě bylo v letech 1945/46 539 zavražděných a 98 mužů, kteří zvolili sebevraždu po předešlém mučení.“

Podél Slavonického venkova už není žádný hraniční přechod. Příjezd z Rakouska je možný pouze z Heidenreichstein přes Grametten a Novou Bystřici, nebo také přes 60 km vzdálené Znojmo, od Mittel-Retzbach přes obec Hnanice. Na dříve velmi frekventované komunikaci ze Slavonic do 2 km vzdálené hraniční obce Fratres dnes není žádný provoz. Hranice je uzavřena a od českého hraničního domu k rakouskému cesta v délce asi 500 m zarůstá. Také vlakové spojení s Rakouskem (Schwarzenau-Wien) utichlo. Vlakové koleje končí jen pár metrů za slavonickým nádražím. Slavonice jsou dnes tedy konečnou stanicí pro vlaky přijíždějící z Dačic. Avšak existují nyní velmi dobrá spojení do všech směrů, např. do Nové Bystřice,

Pamětní místo odsunutých z vlasti u Fratres

Vzpomínáme na všechny, kteří v červnových dnech roku 1945 tuto cestu nebo některou z mnoha jiných cest opustili a svůj hrob našli v cizím: otec, matka, bratr, sestra a všichni ti, kteří zemřeli na zlomené srdce, protože nenašli žádnou jinou cestu ven.

V hluboké úctě vzpomínáme na tomto místě, u tohoto památníku.

Jindřichova Hradce, Znojma, Brna, Dačic - Plzně, Dačic a Jemnice, i do obcí ležících blízko Slavonic. Možnost přenocování se nabízí v několika hotelích, a to ve Slavonicích a v Dačicích. Jednotlivé ceny jsou úředně stanoveny.

+

Ke všeobecnému popisu Slavonického venkova bych chtěla pro úplnost připojit i krátký popis řeky Dyje, která přitéká ze severu a Slavonický venkov formálně púlí. Je nejdůležitější vodní žílou nejen naší rodné vlasti, ale také celé jižní Moravy, kterou protéká od obce Freistein východním směrem. Moravská Dyje, vedle řeky Moravy druhá největší řeka Moravy, protéká Slavonickým venkovem na své cestě k řece Moravě pouze v krátké délce. U Vnorovic vstupuje na německou půdu a opouští ji už u Písečné, aby se spojila v Raabs v Dolním Rakousku se svou sestrou Německou Dyjí. Odtud tečou jen jako Dyje na východ, a u obce Freistein znovu vstupují (vstupuje) na moravskou půdu. Protéká celou Jižní Moravou a ústí jižně u Břeclavi na rakouské půdě u obce Hohenau do řeky Moravy. Moravská Dyje pramení ve dvou jeskyních západně od Pavlova a Stonařova ve výšce 579 m a teče úzkým malebným údolím jižním směrem. U Bítova pojímá od Schelletau a Jemnice přítakající Schelletau - potok. Až do Znojma teče skrz úzké údolí, jehož stěny jsou místy až 190 m vysoké a dále se zde nachází spousta hradních zřícenin a zámků. Spád stěn je 2,5 až 0,13 m / 100 m. O něco níže pod Znojmem - pod Loukou tvoří řečiště Dyje kotel, protíná u Mühlfraun (Milfron, dnes Dyje) krátký průsmyk a rozšiřuje se v jihomoravské Talsenke (= ?). Pod Jaroslavovicemi a Hrádkem mění Dyje svůj dosavadní směr, točí se severovýchodně směrem k obci Pasohlávky, odkud spěchá zatáčkami do Mušova.

Míjí Frélichov (dnes Jevišovka) a Drnholec. Od Dolních Věstonic teče Dyje opět na jihovýchod, podél Lednice a Břeclavi a konečně ústí u Hohenau do řeky Moravy.

Při velkém rozsahu řeky (ca 300 km), při jejích častých přítocích, by si mohl člověk myslet, že je řeka vhodná když ne pro lodě, tak pro vory, ale časté jezy a hráze, náhle se zužující řečiště brzdí veškerou komunikaci na vodě. Vodní nádrž Frain byla zřízena v letech 1929-1934, přehradní dílo Rabenstein u Znojma v r. 1966. V roce 1982 byl zatopen Mušov, stejně jako ves Vöttau v roce 1933 vodami přehrady.

+

++ ++

+

mapka převzatá z „Historický seznam obcí Jižní Moravy“

Waldfried Blaschka, S. 18

II.

Popis obcí

Olejomalba Emmericha Paara

Ve žlebu (= hluboké úzké údolí - pozn. Petra) rozprostírající se město Slavonice

S L A V O N I C E ,

v ploché údolní kotlině ležící město s nadm. výškou 519 m.n.m., 483 domy, 2216 obyvateli, 2293 hektary a první zmínkou z roku 1260.

Město ležící na Česko-moravském pohoří, bývá kvůli jeho starobylým budovám často nazýváno jako „Jihomoravský Rothenburg“ (=starobylé město v Německu, pozn. Petra). Bezprostředně na dolnorakouské hranici ležící, jsou Slavonice jedním z mála měst, které si udrželo středověký ráz až dodnes. Kolem dokola se nachází několik kopců, jako Wachtberg (597m) a Kopfsteinberg (700m) na západě, Burlusberg (601m) na severozápadě, Galgenberg (ca 550m) a Grubberg (597m) na východě, jižně od města 557m vysoký Galgenberg a konečně jihozápadním směrem ležící Hohe Stein u Maříže (680m), dnes nazýván „Čihadlo“, dříve vyhledávaný a oblíbený turistický cíl, dnes, kvůli hranici, nepřístupný.

Založení města spadá do doby r. 925-1250 (císařské dynastie Karolingisch, pozn. Petra). Z původní „lesní osady“ se vyvinulo postupně vzkvétající tržní místo. V roce 1278 byla města Slavonice a Telč kvůli své strategické poloze jmenována „městy“. V testamentu Ulricha von Neuhaus z 25. července 1294 je zmínka o „villa forensis Zlebinx“. V dohodě o dělení jmění mezi pány Hermannem a Ulrichem von Neuhaus z roku 1354 narážíme teprve na označení „civitatis“ - tedy město, a 27. srpna 1366 potřetí, a to v listině uzavřené ve Slavonicích mezi Ulrichem von Neuhaus a markrabětem Moravy, Johannem Heinrichem. Tato listina je proto významná, protože je v ní zmínka o dokončení opevnění města a rozsahu města.

Skrze přízeň zemských pánů a píli obyvatel, také především skrze čilou činnost cechů, mohlo město usilující o rozvoj a blahobyt v 16. století vystavět nové budovy, jako např. farní kostel z r. 1521,

kostelní věž (1549) z cechu soukenického, radnice. Dokončen byl pevnostní pás s věžemi. Přízemní městské domy starousedlíků byly opatřeny novými štíty a vyzdobeny sgraffity. Některým domům byla dostavěna podloubí, aby se zvětšily prostory v poschodí.

Tehdy zřídilo město Slavonice první poštovní stanici Moravy (1526), a současně i nejstarší v zemi na cestě z Vídně přes Vratěnin do Prahy. Během druhé světové války zřídilo nejvyšší poštovní ředitelství ve Vídni poštovní spojení Nová Bystřice - Slavonice - Vratěnin - Uherčice - Znojmo, jako i spojení k obcím ležícím severně od města Slavonice. Současně bylo město Slavonice železniční stanicí na cestě Vídeň - Schwarzenau - Waidhofen a.d. Thaya - Jihlava - Praha.

Některá historická data města:

ve 12.st. provedena kolonizace jihozápadní moravské oblasti

kolem Slavonic

ca 1200 vzniká jednolodní románský kostel pod strážní šachtou,

dnešní špitální kostel Sv. Jana Křtitele

do 1200 trvá německá kolonizace

1260 objevuje se „dominus Wernerus plebanus de Zlawinc“ jako

svědek listiny Wikarda von Tyrna

1280 založení kostela Božího těla

25.7.1294 první zmínka o „villa forensis Zlebinx“, o trhové vsi

Slavonice

1351-1363 hraniční spory mezi Vítkovci a rakouskými pány

1354 první zmínka o městě v listině o dělení jmění mezi

Hermannem a Ulrichem von Neuhaus

1359 uvedeno v listině pro slavonický kostel „cives in

Slebinx“, je to druhá listinná zmínka o městě

27.8.1366 prodej jedné čtvrtiny Slavonic markraběti Moravy Johannu

Heinrichovi, to je třetí zmínka o městu a současně první

zmínka o městském opevnění

1369 z tohoto roku pochází nejstarší dochovaná, ale poškozená

městská pečeť

1392 daruje Heinrich von Neuhaus kostelu ves Heřmaneč a

Lipolecký les s jedním statkem

1393 daruje Heinrich von Neuhaus slavonickému špitálu ves

Heřmaneč, kterou daroval rok předtím kostelu

1401 dává Johann der Jüngere von Neuhaus cechu soukeníků svůj

řád

Slavonice - Nádražní ulice se „starou poštou“,

Akvarel Hanse Götzingera

- 1414 povoluje olomoucký biskup Wenzel Johannu von Neuhaus
založení špitálu na slavonickém předměstí
- 1421 se objevují Slavonice v zástavní knize měst Albrechta von
Österreich
- 1423 nebo 1430 vypálí husiti předměstí a kostel Božího těla, je
zničena i ves Pfaffenschlag, poté, co Jan Hvězda v
Vícemilic z družiny Jana Žižky marně obléhal město
- 1436 potvrzuje Albrecht von Österreich městská privilegia
- 1450 uděluje Heinrich von Neuhaus městský řád (Panthättigungs-
Articul)
- 1452 káže ve městě kapucínský páter Johann von Capistran
- 1462 zaveden cech pekařů
- 1464 uděluje král Jiří z Poděbrad městu mílové právo a druhý
výroční trh v den svátku Božího těla
- 1466 je jmenován Ringshontel starostou města
- 1470 první zmínka o radnici
- 1471 zaveden cech jirchářů a řezníků
- 1476 propůjčena artikule cechu jirchářů , zmínka o cechu
obuvníků
- 1483 uravřena smlouva mezi slavonickým farářem a občany města
o založení rybníka v obci Pfaffenschlag
- 1497 povoluje Konrad von Kraigk slavonickým založení
Šarlavského rybníka v katastru jeho vsi Stáلكov
- 1500 dává Heinrich von Neuhaus souhlas k založení rybníka v
Šarlavě
- 1508 připadá slavonickým farářům právo pořizovat závět
- 1514 zmínka v listině Adama von Neuhaus o zřízení velkého
polního rybníka
- 1521 dokončena stavba městského farního kostela
- 1532 po zřízení poštovní stezky Praha - Vídeň následuje
objednávka jezdeckého kurýra ve Slavonicích
- 1549 zmíněna těžba zlata a stříbra v okolí Slavonic
- 1550 získává Zachariáš z Hradce panství Telč - Slavonice
- 1552 obnovení horní Jemnické brány
- 1560 nástup evangelické víry do města
- 1562 městskou radou nasazen evangelický pastor
- 1562 zmíněn cech řezníků
- 1573 daruje Zachariáš z Hradce slavonickému špitálu dva
rybníky pod špitálem a dva rybníky u Rubášova
- 1574 daruje Zachariáš z Hradce městu právo udělit závět
- 1575 zmíněn cech sedlářů, v tomto roce má město 155 domů:
Horní náměstí (27), Dolní náměstí (32), Růžová ulice
(33), Dlouhá ulice (35) a předměstí (28 domů)

- 1576 potvrzuje Zachariáš z Hradce soukeníkům přidělení cechu
1579 zmíněn cech kloboučníků, současně povoluje Zachariáš z
Hradce výstavbu obecního pivovaru na světlé pivo
1580 prodává Zachariáš z Hradce ves Heřmanec a daruje místo ní
špitálu vsi Kadolec a Leštnici
1585 zuří ve městě mor
1587 povoluje Zachariáš z Hradce volný výčep vína
1589 6.2. umírá velký příznivce města Zachariáš z Hradce
1591 prodává slavonický farář ves Pfaffenschlag městu
1593 přidělení cechu krejčím
1596 zmínka o pletačích punčoch, ve stejném roce umírá Adam
II. Z Hradce 24.
1598 přiděleny cechy stolařů, zámečnicků, sklářů a kartáčníků
starostou a radou města
1604 vymírá Joachymem z Hradce (24.1.) rod Pánů z Hradce po meči
1606 potvrzuje Lucia Ottilia Gräfin Slawata, rozená z Hradce, slavonickým všechna
privilegia se svým chotěm Vilémem Slavatou z Chlumu a Košumberka
1619 vypálí předměstí Dampierští vojáci
1622 začíná nejtěžší rok v dějinách města - rekatolizace
obyvatelstva
1624 ze 164 domů uvedených v roce 1620 je 73 samot
1633 umírá Lucia Ottilia von Slawata 2. ledna ve Vídni
1645 město obsazují Švédové
1651 vylepšení městského znaku císařem Ferdinandem III.
1652 umírá Wilhelm Slawata 19. ledna ve Vídni
1654 má město 167 domů (40 na předměstí, 31 samot, pouze 1/8
starousedlíků vzhledem k roku 1620), založení nového
urbáře (urbář = historický termín pro soupis povinností p
oddaných vůči vrchnosti, pozn. Petra)
1673 umírá Ferdinand Wilhelm Slawata 2. dubna, jeho nástupcem
se stává jeho bratr Johann Georg Joachim Slawata. V tomto
roce bývá ještě zmiňován starý u kostela ležící hřbitov,
ačkoliv už se pohřbívá na novém hřbitově na jižním
předměstí. V tomto roce vyhoří kaple Svaté Rosalie a
kaple Svatého Jakuba na starém hřbitově.
1680 a 1681 zuří ve městě mor
1689 na horním náměstí je zřízen dřevěný vodovod s vodní nádrží
1691 potvrzuje Franz Leopold Wilhelm Slawata všechna panská
privilegia a osvobozuje město od čepování panského piva
1691 vymírá Franzem Wilhelmem Slawatou (26.1.) rod Slavatů

- 1693 připadá město rodu Lichtenštejn - Kastelkornové (= moravský šlechtický rod z Jižního Tyrolska, pozn. Petra)
- 1716 rada města vydala 13 nových členů lukostřelců
- 1730 radikální změny v přidělování cechů
- 1749 zrušeno hrdelní/útrpné právo
- 1750 rada města nahrazena magistrátem, v tomto roce vynesena poslední rozsudek smrti, poštovní stezka převedena z Vídně přes Znojmo - Jihlava, 27. března tohoto roku zničeno obrovským požárem 44 domů, kostelní věž hoří 7 dnů jako Vesuv - tak se píše ve farní kronice
- 1754 zrušení městského práva a ztráta soudní pravomoci
- 1750 přemístění poštovní stezky přes Znojmo - Jihlava, úpadek pošty
- 1761 získal špitál pozemek a všechna práva od města
- 1784 potvrzuje císař Joseph II. Všechna stávající privilegia a propůjčuje městu dobytčí trh
- 1786 stanoveno nové řízení magistrátu
- 1795 poslední potvrzení privilegií císařem Franzem I.
- 1805 povoluje císař Franz I. dva vlněné trhy, v listopadu táhne městem francouzské vojsko
- 1816 - 1818 mizerná sklizeň a hladomor
- 1821 někteří občané města se účastní posledního povstání roboty na Moravě
- 1830 protržení hráze Uhelného rybníka (Kohlteich)
- 1845 požár 70 domů na špitálském předměstí, ve stejném roce způsobuje také oheň na předměstí škody (26.894 fl ?), špitál, kostel, sladovna, sýpka, 70 domů, 30 stodol a 38 stájí shořelo v říjnu
- 1848 zrušení roboty, zřízení pošty v tomtéž roce
- 1850 všechny úřady přeloženy do Dačic
- 1859 město osvětleno prvními svítilnami
- 1867 založena Sparkasse města Slavonice
- 1870 zřízena telegrafní stanice a vytyčena železnice Schwarzenau - Zlabings, založen učitelský spolek
- 1873 Johannem Schmidtem založena první továrna na výrobu hedvábných stuh, založen pěvecký spolek „svornost“
- 1873 a 1875 zbourány obě západní bašty
- 1895 zřízení židovské synagogy, 1877 založen sbor dobr. hasičů
- 1896 zřízení nové střelnice
- 1901 přemístění dobytčího trhu mimo město
- 1898 otevřena měšťanská škola, úprava Starého potoka (Altbach)
- 1902 zahájen hospodářský provoz lokálky Telč - Slavonice
- 1903 prodloužena železniční trať ze Slavonic do Waidhofenu
- 1904 rozšíření hřbitov
- Slavonice - Horní náměstí se symbolem města - věž farního kostela
Olejomalba, Emmerich Paar
-

1909 - 1911	zbourána stará radnice
1919	zřízena česká národní škola o dvou třídách
1923	otevřena česká mateřská škola
9.10.1938	došlo ke vstupu německého vojska do jihomoravského prostoru a tím k propojení na Německou říši
1.9.1939	vypuknutí druhé světové války
30.9.1941	opouští dlouholetá věžní Maria Kolba věžní byt a přijímá byt ve městě
24.2.1942	odebrání a odevzdání všech zvonů
9.5.1945	příchod Rusů mezi 12 a 13 hodinou
22.5.1945	uzavřena hranice
6.6.1945	o d s u n německého obyvatelstva
1950	Slavonice zařazeny do hraniční zóny
1962	v lednu Slavonice z hraniční zóny zase vyřazeny
1950	Slavonice uznány jako památkově chráněné a tím začíná obnovování chátrajících budov

+

Velké škody ve městě nadělala třicetiletá válka a mor v roce 1689, stejně jako požár v roce 1750.

K pamětihodnostem města patří: věž farního kostela s pamětní deskou a znakem suknářů. V nápise na severní straně nacházející se kamenné desky stojí: „Vollentung des thurns am abent laurenti 1549“. Kromě kostela Nanebevzetí Panny Marie (1521) se vzácným gotickým oltářem, dřevěnými sochami 12 apoštolů v životní velikosti, dvěma dalšími evangelickými sochami a Krucifixem z roku 1520 stojí za zmínku: radnice v roce 1909 přestavěná a 1911 nově otevřená, původní panský dům, kdysi dům pánů z Hradce (od přestavby v roce 1896 chlapecká měšťanská škola, od roku 1919 česká menšinová škola), hřbitovní kaple z roku 1580, avšak 1702 nově vystavěná, s reliéfním průčelím z roku 1586 na západní straně, skrývá jedinečnou raritu - tzv. „zlatý oltář“ (z roku 1708). Kamenný portál je bohatě zdoben, opatřen hlavně motivy Poslední večeře páně, nad římsou znakem Zachariáše z Hradce a jeho chotě Anny von Schleinitz, rovněž i malými znaky s pětilistou růží.

Detail freskového cyklu v poschodí domu č. 85 na Horním náměstí ve Slavonicích.

Obraz antikrista.

...citace zjevení 17, 3

Pád Babylónie.

...citace zjevení 19, 21

-14-

Dolnímu náměstí (dnes Náměstí Míru) dávají podloubí zvláštní charakter, jsou to původní loubí suknářů, řezníků a pekařů. Vjezdy do domů, dnes čechy nazývány „mázhauzy“, nejsou nic jiného, než jen původní obchodní vestibuly živnostníků. Mají často diamantovou, síťovou klenbu zdobenou znaky a polychromované žebrování (dům čp. 45). Jedna z nejkrásnějších diamantových kleneb, která se nachází v domě čp. 46, byla představena na světové výstavě v Bruselu v roce 1958. Kulatými konzolemi obklopeny, stoupají vyobrazení na stěnách a rozvíjí se v růžici, jejíž dlouze tažené koncové části uprostřed připomínají krápník. Mezi odborníky se hovoří o stalaktické klenbě. V Československu je označení „diamantová klenba“ běžné, protože umělecká vyobrazení někdy připomínají broušený diamant. Také poschodí domu čp. 45 skrývá diamantovou klenbu, i cechovní sál z roku 1549 s bohatými freskami - metr vysoké sgraffiti se scénami z písma svatého a odpovídajícími doprovodnými texty psané gotickým písmem. Nápis na levé stěně zní: Von dem Seeman Der Seinen samem Auß-seet. Und derselbige samem Nicht Gleiche frucht bringt hir. 8. math. „13“.- Čelní strany těchto domů zdobí čtyři benátské štíty. Městský pivovar čp. 108 na Horním náměstí a dům čp. 88 nesou na fasádách sgraffiti z roku 1585 s portréty Habsburgů a scénami z řecké mytologie. Dům čp. 86 je vyzdoben sgraffiti z roku 1557 s byblickým tématem. Průčelí domu čp. 85 na Horním náměstí zdobí figurální sgraffito, uzavřené dvěma lombardskými štíty. V prvním poschodí se nachází původní evangelická modlitebna, jejíž stěny zdobí barevný obrázkový cyklus, představující témata z Apokalypsy. Tyto obrazy jsou unikátem a pochází z roku kolem 1568. Také domy čp. 106, 107 a 108 mají bohatou sgraffitovou výzdobu. Na fasádě čp. 106 je 24 vyobrazení pánů a významných osobností tehdejší doby.

Detail sgraffita v poschodí domu čp. 45 na Dolním náměstí ve Slavonicích.
Citace

Slavonice - štíty domů na Horním náměstí

Obrazy na fasádě domu čp. 107 zobrazují scény z působení čtyř velkých a dvanácti malých proroků. Průčelí bývalého pivovaru na horním náměstí čp. 108 pokrývají sgraffita s tábory z Genesis (=1. kniha Mojžíšova o vzniku světa a počátcích lidstva, pozn. Petra). Restaurátorské práce na posledních třech fasádách byly obzvláště obtížné, protože obrazy byly pod silnou vrstvou omítky už tak poškozené, že se daly jen těžko předvídat. Domy na Dolním náměstí mají pouze jednoduché psaníčkové sgraffito v šedém nebo červenohnědém odstínu, zatímco tři domy v Radniční ulici jsou zdobeny figurálními obrazy - nejhezčí z nich je dům čp. 88.

Renesanční Mariánská kašna na Dolním náměstí pochází z druhé poloviny 16. století, socha Madonny z roku 1770 a kašna s Floriánem na Horním náměstí z roku 1784. Za zmínku stojí také zčásti dobře zachovaná městská zeď s Horní (Jemnickou) bránou a Červená brána (dříve Wölkinger Tor) (=dnes Dačická, pozn. Petra). Obě brány mají na průčelní straně psaníčkové sgraffito, naposledy v červené barvě.

Vedle velkými sgraffity (dnes silně poškozenými zvětráním) opatřeného Špitálního kostela stojí špitál z 13. století, který věnoval Heinrich von Neuhaus (Jindřich z Hradce) v roce 1393 vsi Heřmaneč. V roce 1414 povolil olomoucký biskup Wenzel (Václav) Johannu ml. z Hradce založení špitálu na slavonickém předměstí. Zde byli až do současnosti umísťováni staří chudí lidé. Existoval ale také izolační špitála mimo město na Stálkovské ulici. Malá kaple sv. Jana Nepomuckého u Starého potoka v nádražní ulici pochází z časů kolem 1784. Židé si zřídili v roce 1895 v Dlouhé ulici synagogu, která byla v roce 1938 přeměněna na soukromý dům.

Mimo město stojí kostel Božího Těla (1280), zvaný také kostel Svatého Ducha. Na začátku zřízen jako malá kaple, v roce 1423 zničen Husity, byl 1478 znovu vystavěn do současné gotické podoby. Naproti západnímu vchodu do kostela se nacházela samota, kterou obýval Leopold Mendig, poslední poustevník, který zemřel 22. listopadu 1778 a který byl pohřben v kostele Božího Těla. Kostel byl také místem k pohřbívání slavonických mlynářů.

Ve Slavonicích bylo několik průmyslových provozoven: jedna fabrika na výrobu hedvábných stuh, jedna fabrika na punčochy, jedna na pletené zboží, jedna na tkané zboží a jedna na vlněné šátky. Z rukodělných provozoven byla zastoupena všechna povolání. Byli tu dva lékaři, dvě porodní báby, jedna lékárna, jedna drogerie, dva peněžní instituty: Sparkasse města Slavonice" a „Sparkasse a Darlehenskasse“. Dále pojišťovací agentura a obchodní místo „Všeobecné místní nemocenské pojišťovny Dačice“. Ze zemědělských provozoven stojí za zmínku mlékárna a „zemědělský sklad pro Slavonice a okolí“. Slavonice měly ale také okresní soud, dva notáře, jeden celní úřad, četnickou hlídací stráž, jeden poštovní a telegrafní úřad a jeden katolický farní úřad. V budově dnešní fary se nacházela během třicetileté války tehdejší pošta. V městské radnici se nacházel starostenský úřad (zkráceně zvaný městský úřad). V letech 1859-1864 byl starostou Joseph Langthaler, velmi rázný obezřetný muž, který během svého působení udělal hodně pro zvelebení města. 1860, během rakouské hospodářské krize s následným státním bankovním krachem, vydal nouzové peníze na to, aby nebyl zcela ochromen hospodářský život ve městě. Jen několik málo těchto bankovek se dochovalo v originále. Již v roce 1870 plánoval železniční spojení s Rakouskem. V Dlouhé ulici, naproti židovské synagoze, se nacházelo vězení - žalář. Staré „**městské řeznictví**“ se dochovalo až do současnosti. Bylo na severní straně bývalého panského domu, kde byla později chlapecká měšťanka a naposledy česká menšinová škola s mateřskou školou.

Pro hry a sport byly k dispozici dětský bazén a koupaliště (písečná pláž), tělocvična v německém domě a ve školách stejně jako tenisový kurt u vlakového nádraží a fotbalové hřiště na Rudolecké ulici. V zimě se těšil velké oblibě zimní stadion.

Ze spolků byly zastoupeny: dobrovolní hasiči, mužský pěvecký sbor „svornost“, divadelní spolek „veselá mysl“, hudební spolek a německý cvičební spolek, spolek veteránů a nakonec nejstarší spolek - „lukostřelci“. Byly zde dobré hotely a restaurace, dvě kavárny, dvě taxi, několik přepravních společností.

Ze škol byly zastoupeny: 1 německá národka o pěti třídách, 1 německá měšťanka o třech třídách, 1 průmyslová a obchodní škola, 1 česká menšinová škola o dvou třídách, 1 německá a 1 česká mateřská škola a hudební škola. Ne naposledy budiž zmíněno bohatě vybavené městské muzeum a měškská knihovna. Válečný pomník byl posvěcen 9. července 1922. Zvláštnost, kterou město vykazovalo, bylo obydlené nejvyšší patro kostelní věže, ve kterém plnila svou povinnost vůči městu a zemi dlouholetá věžní Maria Kolba. Byla poslední věžní města, která polovinu svého života strávila vysoko ve věži, nad zvonicí a strážila štěstí i neštěsí občanů města. 30. září 1941 opustila věžní byt a odstěhovala se do města k lidem. A té noci šel ponocný - jako obraz pradávných dní s halapartnou a velkou svítlnou, lovecký roh na boku, v doprovodu svého psa nočními ulicemi města. Co hodinu zaznělo volání ponocného tichými uličkami:

„Všichni moji pánové a ženy, ...“

Volání ponocného ve Slavonicích

...

...

Ponocný Anton Bauer měl nastavenou svojí noční obchůzku ve stejný čas jako věžní.

Byla válka...

9. května 1945 následoval příchod sovětských vojsk a 6. června 1945 odsun německého obyvatelstva.

Díky hezkému, jednotnému a harmonickému středověkému panorámatu města, který přetrval až do současnosti, bylo město Slavonice v roce 1950 zařazeno mezi památkově chráněné. Stojí mezi mnoha památkově chráněnými městy v Československu na prvním místě.

+++

+

Jednou ze zvláštností dnešních Slavonic je místní opuštěná osada Pfaffenschlag, která byla 1423 zničena Husity, v paměti slavonických občanů ale přežila. V letech 1959-1961 byla odkryta žáky 9. třídy pod vedením Dr. Vladimíra Nekudy. (S. 72 Pfaffenschlag).

+

Slavonické mlýny:

Poté co byla o mlýnech zmínka jen okrajově (S. 3), chtěla bych nechat bližší popis na Rudolfu Hruschkovi, který uveřejnil v časopise „Jihomoravák“: (1952, S. 194-196)

„Podle nejstaršího česky psaného urbáře v panství Telč z roku 1575 bylo již tehdy ve Slavonicích sedm mlýnů, které platily panství mlýnskou činží min. 1 tolar 9 ½ groše a obci platily vodní daň.

Je jisté, že jsou starší než přiřazení cechů Zachariášem z Hradce v roce 1560. Všech sedm mlýnů bylo tehdy mlecích, teprve později se pět z nich - kromě Galgenmühle a Natzermühle - spojilo s pilou a také s lisem na olej. H o f m ü h l e (čp. 21 na Stálkovské ulici) tenkrát jako největší mlýn platil panství činží 11 grošů. Jeho vlastník byl Hans Hofmüller, syn Barbary Wolff, jmenoval se ale po tomto tehdy panském mlýnu a ponechal si toto jméno i jako rodinné jméno. Po 250 letech tato rodina vymřela, mlýn byl uveden mimo provoz a v jeho budově byla zřízena mechanická tkalcovna Josefa Pabische. Jednopodlažní budova továrny stojí ještě dnes, pouze postranní části domu byly strženy.

G a l g e n m ü h l e je uveden v urbáři z roku 1575 jako nejmenší mlýn. Měl čp. 197 a ležel v bezprostřední blízkosti hranice, po roce 1945 byl jako první stržen. V lidové mluvě se mu říkalo „Golingmühl“. Pojmenován byl podle v blízkosti ležícího kopce Galgenberg (Šibeniční vršek), na kterém byla vybudována severně od mlýna městská šibenice. Platil pouze 1 groš činží a byl dočasně mimo provoz, a to 1620-1645. 1820 byl ve vlastnictví Paula Seidla, 1945 Karla Gottfrieda.

Zbývajících pět mlýnů platilo mlýnskou činží 5 ½ groše ročně, a to mlýny Natzer-, Fux-, Hutterer-, Hirschirgl-, a Plachmühle.

Natzermühle (čp. 157, ležící na kraji Spittlwiese) byl po několik generací obhospodařován (až do roku 1749) rodinou Natzer. Od roku 1820 patřil podle matriční knihy statků Michelovi Plachovi a později rodině Mifka, která zde zřídila přádelnu a po které byl i mlýn pojmenován „Mifkamühle“. Jmenoval se i nadále „Mifkamühle“, ačkoliv již dávno patřil do vlastnictví Franze Benesche (1934).

Fuxmühle (čp. 20 na západním konci Spittlwiese), byl 1820 ve vlastnictví Josefa Gottfrieda, 1912 byl prodán Antonem Prochaskou družstvu ke zřízení továrny na zápalky, ale po ztroskotání projektu ho koupil Ferdinand Strommer, který zde zřídil pilu. V lidové mluvě se pile říkalo „d´Fuxmühl“, později se však vžilo označení „Strommer-Säg.“

Hutterermühle (čp. 22, na levé straně Stálkovské ulice západně od města), pojmenován podle rodiny Hutterer a pocházel, jak nápis napovídá, z roku 1503: „Anno domini 1503 am abent mathei hab ich Paul Freisam samb meiner hausfrawen Regina erbauet diese müll und vollendet mit gottes hülff. Amen.“ Roku 1820 byl majitelem tohoto jednopodlažního mlýna Anton Walter, od 1889 Ignaz Plach, po jehož úmrtí v roce 1937 byl mlým uveden mimo provoz. Usedlost podědila jeho dcera Ida Plach, jméno Hutterermühle zůstalo.

Hirschirgelmühle (čp. 24, vpravo na Stálkovské ulici, asi 300m od Huterrermühle) byl předposlední mlýn ve směru Slavonice - Stádkov. Označení „Hirschirgl“ bylo natolik zažito, že bylo používáno častěji než příjmení. „Hirschirgelmüller“ znali všichni lidé ve Slavonicích i okolí. V urbáři z 30. prosince 1775 (Zemský archiv, „Jihlava 19“) je jako majitel mlýna označován Georg Plach. Po rektifikaci (=proces transformace polohy všech prvků z jednoho souřadnicového systému do jiného, pozn. Petra) v roce 1749 byl zařazen do jiného katastru k Jakobu Hirschovi. Georg Plach byl mimochodem zetěm Jakoba Hirsche a pocházel z Plachmühle, a Georg v lidové mluvě je „Irgl“ (Jörg). Poslední majitel Vinzenz Plach.

Plachmühle (čp. 25, vpravo na Stálkovské ulici), nazýván také „Horní Plachmühle“, byl 1575 obhospodařován Andreasem Blahou. Jméno se postupem času přeměnilo na „Plach“ a zdomácnělo jako název mlýna. Sám majitel byl předkem mlýnského rodu Plachů- Johanna, Vinzenze a Ignaze.

Pozemek měl výměru 72 ha (28 ha úrodná půda, 35 ha les, 6 ha louky, 2 ha pastviny a 1 ha velký rybník. Poslední majitel Johann Plach.

+

-20-

Plán města Slavonice, nakreslil Emmerich Paar

Vysvětlivky:

- 1 Farní kostel
- 2 Špitální kostel
- 3 Hřbitovní kaple
- 4 Fara
- 5 Okresní soud
- 6 Radnice
- 7 Sparkasse
- 8 Stará modlitebna
- 9 Pošta
- 10 Horní brána
- 11 Červená brána
- 12 Cechovní sál
- 13 Sklad hasičů
- 14 Chlapecká měšťanka
- 15 Národka a dívčí měšťanka
- 16 Městský pivovar
- 17 Dům čp. 25 a 26 s klenbami
- 18 Dům čp. 45 a 46 s klenbami
- 19 Hradební zeď a hradební příkop
- 20 Rohové věže hradební zdi
- 21 Stará poštovní budova
- 22 Konírna staré pošty
- 23 Bývalá požární zbrojnice
- 24 Válečný pomník 1914-1918
- 25 Starý potok, přístaviště
- 26 Německý dům
- 27 Bývalý sklad soli
- 28 Sladovna
- 29 Dům pro chudé, nazývaný špitál
- 30 Kašna